

Suositus 26/2024
Ehdotus A 1976/UHN
Käsittelijä Kestävä Pohjola -valiokunta

Mietintö vastauksesta suositukseen 26/2024: Itämeren merituulivoiman turvaamista koskeva pohjoismainen yhteistyö (A 1976/UHN)

Kestävä Pohjola -valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto merkitsee tiedoksi vastauksen suositukseen 26/2024: Itämeren merituulivoiman turvaamista koskeva pohjoismainen yhteistyö ja katsoo sen neuvoston osalta *loppuun käsitellyksi*.

Taustaa

Suosituksen sanamuoto on seuraava:

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että kartoitetaan merituulivoimahankkeiden optimaalinen sijoittaminen yli kansallisten rajojen.

että luodaan ylimääräiset kaapeliyhteydet merituulivoimahankkeita varten.

että varmistetaan merituulivoimahankkeisiin liittyviin kaapeliyhteyksiin kohdistuvan ilkvallan valvonta.

että kutsutaan Baltian maat mukaan laatimaan yhteinen Itämeren energiantuotantoa ja kuljetuksia koskeva kokonaissuunnitelma.

Pohjoismaiden ministerineuvoston vastaus

Pohjoismaiden ministerineuvosto kiittää suosituksesta. Fossiilittoman energian huoltovarmuuden takaaminen on Pohjoismaiden ministerineuvostolle hyvin tärkeää, ja Itämerellä on kiistatta keskeinen strateginen merkitys. Näin ollen myös tuulivoiman rakentamismahdollisuudet sekä kaapeliyhteyksien ja energiayhteistyön varmistaminen ovat tärkeitä aiheita pohjoismaisessa yhteistyössä.

Alan kansallista työtä täydentää kuitenkin laaja kansainvälinen ja alueellinen yhteistyö. Siksi on keskeistä, että Pohjoismaiden ministerineuvoston toimet täydentävät muussa

kansainvälisessä ja alueellisessa yhteistyössä jo tehtävää työtä sen sijaan, että tehtäisiin päällekkäistä työtä.

Keskeisistä toimista voidaan mainita vuonna 2014 annettu EU:n merialuesuunnitteludirektiivi, jolla jäsenvaltiot veloitetaan laatimaan suunnitelmia merellä tapahtuvaa toimintaa varten sekä vahvistamaan yhteisen merirajan omaavien EU:n jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä sen varmistamiseksi, että merten aluesuunnitelmat ovat johdonmukaisia ja yhteensovitettuja koko kyseessä olevalla merialueella. Kaikki Itämeren ympäröivät Pohjoismaat ja Baltian maat ovat tunnetusti EU:n jäseniä, joten tämä koskee niitä kaikkia.

Toinen tärkeä yhteistyö tällä alalla on Itämeren energiamarkkinoiden yhteenliitännäsuunnitelma (Baltic Energy Market Interconnection Plan, BEMIP), jonka tavoitteena on luoda avoimet ja yhdentyneet energiamarkkinat Itämeren alueen EU-maiden välille. Itämeren alueen kahdeksan EU-maan energiaministerit ja komissaari Kadri Simson allekirjoittivat siksi 30. syyskuuta 2020 julkilausuman, jossa sitoudutaan tiivistämään Itämeren merituulivoimaa koskevaa yhteistyötä. BEMIPin korkean tason ryhmä hyväksyi lokakuussa 2021 työohjelman merituulivoiman kehittämiseksi alueella ja käynnisti ohjelman täytäntöönpanon perustamalla BEMIP Offshore Wind Working Group -työryhmän.

Elokuussa 2022 annetussa Marienborgin julistuksessa sovitaan lisäksi Itämeren ympäröivien jäsenvaltioiden poliittisen energiaturvallisuusyhteistyön lujittamisesta, mihin sisältyy uusiutuvan energian tuotannon kiihdyttäminen. Julistuksen allekirjoittivat Itämeren alueen kahdeksan EU-maan pääministerit, jotka ovat vakaasti päättäneet lujittaa energiayhteistyötä ja energia-alan kriisikestävyyttä tukeakseen siten pyrkimyksiä purkaa riippuvuus Venäjän fossiilisista polttoaineista mahdollisimman pian ja edistää samalla EU:n ilmasto-neutraaliutta. Julistuksessa viitataan muun muassa merituulivoiman suuriin mahdollisuuksiin, jotka voivat auttaa pääsemään eroon riippuvuudesta venäläiseen fossiilienergiaan. Yhteistyöstä tulee kiinteä osa BEMIP-yhteistyötä, ja siihen osallistuu tarvittaessa muita alueellisia foorumeita.

Lisäksi voidaan mainita, että kaikki EU-maat ovat laatineet vuosiksi 2021–2030 kymmenvuotiset kansalliset energia- ja ilmastosuunnitelmat, jotka on koordinoitu alueellisesti, ja myös siirtoverkonhaltijat tekevät yhteistyötä Baltic Offshore Grid -aloitteessa. Sähkön siirtoverkonhaltijoiden eurooppalainen verkosto (ENTSO-E) on niin ikään laatinut offshore-verkon kehittämissuunnitelmia (Offshore Network Development Plans, ONDP) luodakseen yleiskuvan infrastruktuuritarpeesta, joka liittyy merituulivoiman laajentamiseen muun muassa Itämerellä.

Jäljempänä kuvattu alan pohjoismainen yhteistyö täydentää siis näitä käynnissä olevia toimia.

Ympäristö- ja ilmastoasiain ministerineuvosto

Ympäristö ja ilmastosektori aikoo työskennellä merten aluesuunnittelun parissa, sillä sektorilla on asiasta erityinen osatavoite, joka on poliittinen painopistealue kaudella 2025–2030. Yhteistyöohjelmaan on kirjattu, että sektori työskentelee osatavoitteen 2.2 saavuttamiseksi: ”Pyrimme entistä määrätietoisemmin varmistamaan, että Pohjoismaiden merialueita suojellaan, hallinnoidaan ja hyödynnetään ekologisesti, biologisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla.” Käytännössä sektorilla on meriohjelma (2025–2027), jossa käsitellään merten aluesuunnittelua: ”Kestävä alueidenkäyttö ja suunnittelu: keskittyy meri- ja rannikkoalueiden ekosysteemipohjaiseen ja kestäväan suunnitteluun. Edistämällä yhteistyötä ja meren luonnonvarojen monikäyttöä (kuten tuulivoiman, luonnon ja vesiviljelyn rinnakkaiseloja) ohjelma pyrkii luomaan tasapainoista ja kestävää käyttöä, joka huolehtii sekä ympäristön että yhteiskunnan tarpeista.”

Ohjelmaa käynnistetään parhaillaan, ja se kestää vuoden 2027 loppuun.

Digitalisaatioministerineuvosto

[Nordic Spatial](#) -hankkeessa kehitetään rajat ylittävää hallintatyökalua merten aluesuunnitelmia (marine spatial plans) varten. Työkalu mahdollistaa merituulipuistojen optimaalisen sijoittamisen yhdistämällä oseanografisia, ekologisia ja sosioekonomisia tietoja, mikä puolestaan mahdollistaa yhteissuunnittelun kansallisista rajoista riippumatta. Työkalu edistää yhteistyötä, vähentää kustannuksia synergioiden avulla, varmistaa kansainvälisten säännösten noudattamisen ja mahdollistaa sopeutuvan hallinnan ja seurannan. Yhteisen alustan tarjoaminen lisää läpinäkyvyyttä, optimoi meren käyttöä ja edistää merituulivoiman kestävää kehittämistä useissa maissa. Hankkeesta on tulossa demo lähiaikoina. Baltian maat osallistuvat hankkeeseen.

MAA- JA METSÄTALOUS-, KALASTUS-, VESIVILJELY- JA ELINTARVIKEASIAIN MINISTERINEUVOSTO

Pohjoismaiden ministerineuvosto yhtyy moniin valiokunnan näkemyksiin merituulivoiman suunnittelusta, jossa on otettava huomioon myös monet muut intressit, joilla on oikeutettuja vaatimuksia merialueeseen. Tämä koskee useita talouden aloja sekä virkistyskäyttöä, sotilaallista toimintaa ja etenkin meriluontoa, johon kohdistuu monin paikoin huomattavaa kuormitusta. Nimenomaan merituulivoiman sijoittaminen on MR-FJLS:lle tärkeä asia. Yksi MR-FJLS:n yhteistyöohjelman 2025–2030 keskeisistä tavoitteista liittyy tulevaisuuden ratkaisuihin, jotka tukevat vihreän siirtymän toteuttamista merialueilla ja auttavat samalla toteuttamaan Pariisin sopimuksen ja Kunmingin-Montrealin biodiversiteetti-kehityksen.

Ruotsi keskittyi juuri näihin kysymyksiin puheenjohtajakaudellaan vuonna 2024 ja pyrki erityisesti edistämään skaalautuvien ratkaisujen löytämistä kalastuksen, vesiviljelyn ja merituulivoimaloiden rinnakkaiselo varten. Työn päätelmät osoittivat, että vaikka näiden toimintojen rinnakkaiseloon liittyy merkittäviä haasteita, Pohjoismaissa on kasvupohjaa innovaatioille ja hallintokäytännöille, jotka voivat mahdollistaa kehityksen tällä alalla. ÄK-FJLS:n (kalastus ja vesiviljely) on määrä syventyä aihepiiriin lähivuosina.

Energiapolitiikan ministerineuvosto (MR-Energi)

Pohjoismaille on oleellista varmistaa energiansaanti kohtuuhintaan. Viime vuosien tapahtumat mm. geopolittisine jännitteineen ovat aiheuttaneet järjestelmille haasteita, jotka liittyvät huoltovarmuuteen ja energian hintoihin. Energiapolitiikan pohjoismaisen yhteistyöohjelman 2025–2030 keskeisenä tavoitteena onkin edistää Pohjoismaiden kuluttajien ja yritysten vahvaa energiahuoltovarmuutta. Pohjoismaiden huoltovarmuusyhteistyö voi osaltaan vahvistaa järjestelmiä kohtaamaan tulevia haasteita. Tämä tapahtuu muun muassa vahvistamalla yhteistyötä ja kokemustenvaihtoa, joka liittyy uusiutuvan ja fossiilittoman energian kehysedellytyksiin, sekä kohdistamalla lisähuomiota infrastruktuurin käyttöönottoon.

Pohjoismaiden luonnonvaroissa on eroa, ja maat ovat valinneet eri teitä huoltovarmuusosalalla, mutta erilaiset energianlähteet täydentävät hyvin toisiaan ja parantavat kokonaisuutena Pohjoismaiden huoltovarmuutta. Tehokkainta tapaa varmistaa Pohjoismaiden energiahuoltovarmuus on arvioitava kokonaisvaltaisesti. Se, ovatko ylimääräiset kaapeliyhteydet paras tapa varmistaa huoltovarmuus, riippuu tapauskohtaisesta arvioinnista. Merituulivoima kohtaa jo nyt rahoitusongelmia. Koska maakaapelit muodostavat usein merkittävän osan hankkeen kustannuksista, ylimääräiset maakaapeloinnit voivat aiheuttaa merituulivoiman rahoitukselle lisähaasteita.

Pohjoismaisessa energiayhteistyössä on arvioitu sitä, miten yhteistyöllä voitaisiin tuottaa mahdollisimman paljon pohjoismaista hyötyä merituulivoimaloita perustettaessa. Arvioinnin pohjalta on toteutettu useita hankkeita, jotka liittyvät merituulivoimaloiden biodiversiteettivaikutuksiin sekä merituulipuistojen rinnakkaiseloon ja luonnon huomioivaan suunnitteluun. Lisäksi on valmisteilla luvitusprosesseja koskeva hanke, jolla pyritään kiihdyttämään merituulivoiman laajentamista Pohjoismaissa. Hanke on määrä julkistaa myöhemmin vuonna 2025.

Pohjoismaiden ministerineuvosto katsoo täten suosituksen toteutuneen.

Valiokunnan näkemykset

Valiokunta käsitteli asiaa kokouksessaan 23. kesäkuuta. Valiokunta totesi, että jatkoseurannan tulee tapahtua organisaatioissa, joiden osaaminen on ministerineuvostoa laajempaa. Keskiryhmä ehdotti vastauksen lähettämistä Nordefcolle. Valiokunta tuki ehdotusta. Lisäksi käsiteltiin mahdollisuutta osallistaa BSPC. Sihteeristölle annettiin mandaatti jatkaa asian käsittelyä edellä esitetyn mukaisesti.

Ottaen huomioon keskiryhmän ehdotuksen suositukseen lähettamisestä Nordefcoon puolustus- ja turvallisuuspoliittisten näkökohtien käsittelyä varten, ryhmää pyydettiin syyskuun kokouksessa esittelemään, miten asia voitaisiin ottaa esille Nordefcossa ja mahdollisesti Haga-yhteistyössä.

Syyskuun kokouksessa keskiryhmä esitteli kirjallisen kysymyksen, joka lähetetään Nordefcolle ja Haga-yhteistyölle, ja valiokunta päätti katsoa vastauksen suositukseen neuvoston osalta loppuun käsitellyksi.

Oslossa 16. syyskuuta 2025

Tove Elise Madland (A)

Johan Andersson (S)

Åsa Karlsson (S)

Ola Elvestuen (V)

Rebecka Le Moine (MP)

Halla Brund Logadóttir (Frf)

Krista Mikkonen (vihr.)

Jón Gunnarsson (Sj.)

Lene Westgaard-Halle (H)

Martin Paasi (kok.)

Juho Eerola (ps.)

Staffan Eklöf (SD)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Marius Aron Nilsen (FrP)